

DUS insigne ipsius præsulis est nomen descriptum. A
Papa S. Martini monasterium restaurat.

Jam et monasterium sancti Martini, quod longo senio erat casurum, miris domorum ædificiis restauravit, et ad honorem meliorem, quam prius fuerat, funditus decoravit. In quo et vestem albam rosatam cum rosis obtulit, salvatorem cum apostolis, et virginem legentem nomen domini Leonis quarti. Item vela quinque alba rosata, et unum quidem habens gammadias tredecim et amygdala de argento exaurata tria. In ecclesia sanctorum quatuor Coronatorum fecit vestem de fundato unam. Præterea idem summus et orthodoxus pontifex, divina inspiratione pulsatus, fecit in basilica beati Petri apostolorum principis calices ex argento purissimo, qui pendent super arcum principalem, necnon et infra columnas majores dextra lævaque numero octuaginta tres, habentes insimul libras quadringentas quadraginta et unam. Idipsum vero ante sacri altaris vestibulum miræ pulchritudinis fecit trabem, quam post diræ gentis nefandam deprædationem ex argento decoravit purissimo, in qua sacræ ac Dei venerabiles sedent imagines, quæ pensant libras sexaginta.

Obtulit quoque in ecclesia beati Petri apostoli, quæ ponitur in civitate Leopoli, thuribulum de argento exaurato unum.

Pari modo et in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ, quæ sita est in vico Sardorum, gabathas cum canistro de argento exauratas pensantes libras....

Similiter et in venerabili monasterio Hierusalem, quod juxta ecclesiam beati Petri apostoli ponitur, fecit vestem de fundato cum orbiculis, in circuitu ornatam, cum lista de chrysoclavo, cum velis ex imizino duobus, et de fundato tribus.

Ipse vero a Deo protectus, venerabilis et præclarus pontifex fecit propitiatorium sacri altaris beati Petri apostolorum principis, ubi sacratissimum corpus ejus quiescit spanoclistum habens quidem argenti libras septuaginta, et duas, auri vero octuaginta.

Accusatur falso apud imperatorem Gratianum magister militum. Ludovicus imperator venit Romam.

Hujus vero temporibus quidam Daniel magister militum, iniquitatis ac stultitiæ mole cæcatus, ad serenissimam domni Ludovici imperatoris vestigia properavit, eique multa falsa et inutilia verba, quæ credi nullo modo possent, super Gratianum eminentissimum magistrum militum, et Romani palatii egregium superinstam ac consiliarium dicere non dubitavit. Nam constanter eum accusabat falsitate ob invidiam, dicens imperatori: Gratianus Romanæ urbis superinstam, quem erga vos fidelem esse credi-

* Platina vult papam accusatum apud Lotharium imperatorem.

tis, mihi soli in domo sua, nimium super Francos murmurans, dixit secrete: Quia Franci nihil nobis boni faciunt, neque adjutorium præbent, sed magis quæ nostra sunt violenter tollunt. Quare non advocamus Græcos, et cum eis sædus pacis componentes, et Francorum regem, et gentem de nostro regno et dominatione expellimus? Quo audito, mox prædictus imperator immenso furore accensus sine literis etiam ad Romanum directis pontificem et senatum, Romam venire velociter procuravit. Quem tamen venientem dominus Leo papa honorifice, sicut mos est, super gradus majores B. Petri apostoli residens suscepit, et mellilibus prædicationis verbis placare cœpit.

Placitum habetur de accusatione. Accusator traditur Gratiani potestati, a quo dimittitur. Moritur papa.

Quadam vero die ipso imperatore cum sanctissimo Leone pontifice, omnibus Romanis proceribus, pariter et optimis Francis in domo quam beatæ memoriæ Leo III, papa juxta ecclesiam B. Petri Apostoli fecerat sedentibus, de prædicta accusatione placitum habuit. Tunc Daniel iniqua fronte armatus, falsaque cogitatione imbutus, dixit coram omnibus: Iste Gratianus habuit mecum consilium, hanc Romanam terram de vestra tollere potestate, et Græcis tradere illam. Cui statim non solum Gratianus, verum etiam omnes Romani coram imperatore dixerunt: Mentiris, nullo modo est verum quod dicis.

Cognoscens autem imperator, et omnis Romanorum Francorumque nobilitas prædictum Danielem tale crimen per falsitatem et invidiam contra Gratianum dixisse, illico idem clementissimus imperator nolens contra instituta veterum Augustorum peragere Romanorum, eos secundum Romanam legem instituit judicare. Quo judicio ipse Daniel multorum verbis reprehensus, ore proprio manifestavit se falsum testimonium super eum dixisse. Ideo jam dicto Gratiano ante omnes est traditus, ut quidquid de eo facere vellet potestatem haberet.

Sed cum jam traditum Danielem imperator a Gratiano multa et humili supplicatione petivisset, Gratianus assensit, quem ille statim plenaria sibi reddita gratia libenter suscepit, et sic de mortis est periculo liberatus. His vero peractis imperator abiit, et sanctissimus dominus Leo quartus papa non post multos dies obdormivit in Domino XVI Kalendas Augusti. Sepultus vero est in ecclesia beati Petri apostoli.

Fecit autem ordinationes duas, unam in mense Decembri, et aliam per mensem Martium, creavit presbyteros decem et novem, diaconos octo, episcopos per diversa loca numero sexaginta et tres.

LEONIS PAPÆ IV

EPISTOLÆ ET DECRETA.

I.

AD EXERCITUM FRANCORUM.

* Omni timore ac terrore deposito, contra inimicos sanctæ fidei, et adversarios omnium regionum viriliter agere studete. *Item.* Ubi usque nunc

* Ivo, cap. 87.

D parentes vestri publicum moverunt procinctum, semper victores exstiterunt, nullaque eos multitudo populi superare potuit. Non enim audivimus ut aliquando sine fama victoriæ reversi fuissent. *Item.* Omnium vestrum nosse volumus charitatem, quoniam

quisquis (quod non optantes dicimus) in hoc belli certamine fideliter mortuus fuerit, regna illi cœlestia minime negabuntur. Novit enim Omnipotens, si quilibet vestrum morietur, quod pro veritate fidei, et salvatione patriæ, ac defensione Christianorum mortuus est; ideo ab eo prætitulatum præmiū consequetur.

II.

AD LOTHARIUM AUGUSTUM.

Cur Alteo episcopo Augustodunensi pallium non concedat.

Mandastis ut privilegium et palium Alteo episcopo concederemus. Unde poscimus ut vestra super hoc magnitudo non indignetur: quoniam quod ab ipso sanctissimo papa Gregorio usque ad hæc tempora nostra factum minime recordamur, facere non potuimus, neque præfixos Patrum terminos immutare.

Item. Quod juxta et sedula nos imitari consuetudo non præcipit, ita ab hoc veluti a magno nos præcipitio custodire oportet.

III.

LOTHARIO AUGUSTO.

* De illis tribus jam publice condemnatis, et reprobis viris Georgio, Adriano, et Petro, ut vestra nobis mandavit sublimitas. Quod adhuc ad aliud confiteri judicium debebant, omnino mirati sumus, quibus jam, missis vestris præsentibus juxta legem Romanam sententia præfixa ac promulgata est et nisi tunc paschalis adesset festivitas, qua mortis, prohibente lege, sententiam dare licitum non est, vivere eos illorum malitia neque iniqua præsumptio non sineret. Pro hac itaque ratione solummodo usque ad tempus suspensa est sententia utrorumque. (Fragmentum) Ivonis dec. x, c. 88: De illis tribus. »

IV.

LUDOVICO [f. LOTHARIO] REGI.

† Petrum, et Adrianum nunquam recipiemus ad habitandum nobiscum, et si (quod minus credimus) aut preces nostras, quas pro eorum retentione vobis misimus, aut honores Romani pontificis pro nihilo existimastis, et nos minus quam Adrianum et Petrum amastis, quod in posterum jam ordinatum habeamus, vestræ edicimus magnitudini. Certe Romanæ sedis præsules tempore quo unamquamque Ecclesiam cum suis clericis tendebant ob missarum officium, vel alias, more solito, utilitates ecclesiasticas disponendas, nihil aliud tam ipsi quam clerici ipsorum nisi sacerdotalia indumenta ferebant, quod secuti usque nunc nos egimus. Sed amplius nequaquam agere oportet, si viros, quos nec quærimus unquam, nec volumus, mandare decreveritis. Et hoc ad ultimum pro certo notum facimus, quoniam ad quamcunque Ecclesiam locumque alium nobis merito subjectum digressi fuerimus, ne de mortis nostræ periculo triumphamus.

* Ivo, cap. 88.

† Ibid., par. x, cap. 75.

Atores existant, cum debuimus ob divinum cultum, sive timorem, orarium solummodo planctamque deferre, lanceam, et scutum, et gladium bajulare præcipiemus.

V.

JUDICATUM LEONIS PAPE IV ET LUDOVICI II. IMPERATORIS.

In concilio i Romano pro episcopo Senensi contra episcopum Aretinum, in controversia de diversis ecclesiis sive parochiis, anno 853.

‡ In nomine Domini, amen. Dum nos Leo summus pontifex, et universalis papa quartus, constitutus in beati Petri apostoli cathedra, una cum piissimo, et gloriosissimo Lodoyco, Lotharii filio, imperatore Augusto, pluribusque archiepiscopis, episcopis, abbatibus, synodale habentes concilium, congregatum Romæ, videlicet in ecclesia beati Petri apostolorum principis: advenit in præsentia sancti concilii Senensis ecclesiæ episcopus, nomine Cantius, et retulit qualiter jam sæpe petierat apud jam dictum Lotharium, epistolis Adriani papæ specialiter conscriptis, quatenus..... judicii censuram inter Senensem ecclesiam, et Petrum Aretinæ ecclesiæ episcopum de ecclesiis, seu baptisteriis, et monasteriis, quæ infra comitatum Senensem sunt, cum eorum pertinentiis; item jam multis vicibus prolixa fuit contentio, finitivam secundum canonicam auctoritatem perciperet sententiam. Tunc nos Leo summus pontifex ita diximus: « Et quoniam sacerdotali officio, quo modo, licet inviti, fungimur.... oportet nos spirituali mucrone talium altercationum, quæ veterinosi serpentis sæva aguntur astutia, funditus incidere, et extirpare radices, ne forte discordia ibi vigeat, ubi inveteratæ pacis debent consistere bona. » Simul omne concilium: « Justa, inquit, et vera catholica, et apostolica definivit cathedra. » Tunc autem episcopus manibus decretalia, et judicialia tenens, ubi finitiva sententia Sena servat, et auctoritate Adriani summi pontificis, et universalis papæ, et Constantini queritando dixit: « Frater, et coepiscopus noster Petrus Aretinæ ecclesiæ Senensis ecclesiæ parochias, atque diœcesim perverso ordine, et contra canonicam regulam invasit, et per vim detinet. » Tunc nos, et Ludovicus imperator in præsentia magni concilii decretalia ab episcopo Cantio ostensa relegi jussimus. His igitur perlectis, nos Leo summus pontifex, sic ad universalem plebem loqui exorsi sumus. « Quantum enim præcellit dignitas omnium ordines dignitatum, superna dispensatione animarum nobis credita, tanto amplius cogimur cuique potenti solvere rationes. Aliud enim est unumquemque sui curam gerere, aliud Ecclesiæ Dominicæ cura regimen tenere. Quapropter canonicam sequentes doctrinam, dissensiones atque discordias sacerdotum apostolica nos pertinet obviare censura, Redemptoris nostri sequentes præcepta Joannis: *Pacem meam do vobis. Pacem relinquo vobis* (Joan. xiv).

‡ Apud Mansi, Conc. tom. XV.

In hoc enim cognoscent omnes quod mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem (Joan. xvii). Pretiosi enim pedes evangelizantium bona (Matth. xi), gratia sancti Spiritus, inquit. Quatenus vero orta fuerit immoderata quæstio, spirituali debeat mucrone amputari ne adolescat, et Christi concutiat plebem, et ne occasione discordiæ fideles delinquant, sancti Petri apostolicis monitis parentes, omni sorde perditâ, pura frumenta in horreo Domini residere valeant. Igitur dum per aliquot jam lapsos terminos Longobardorum gens diversa eripiens territoria, invasa desolabatur loca, contigit ut diœceses episcoporum alter alterius invadere, et temerario ausu immoderate eas delinere, atque in magno nunc usque permaneant errore, et ignorantes canonum definitiones, alterutrum anhelantes arripere parochias, perjurii reatum contrahunt. Insuper callida versutia inter se dimicantes, pejora peragunt exitia, errore ita in malum incidunt piaculi facinus, dum procul abjiciunt canonum censuram, transgredientes sanctissimorum prædecessorum nostrorum pontificum decreta, canonicis auctoritatibus fulcita. Propterea talia inhibentes apostolica institutione una cum gloriosissimo et piissimo Loduico, et sanctis episcopis, in corona hujus sacri concilii residentibus, apostolicæ constitutionis privilegio promulgantes sancimus, ut sicut canonicè in decretis constituunt, secundum territoria, seu pertinentias civitatum, sic parochias, et diœceses ad disponendum episcopos tenere censemur, observantes canonicam censuram, quæ ait : « Episcopum non licere alienam parochiam propriam setta [F., extra propria septa] pervadere. » Et iterum : « Episcopus alienam civitatem, quæ non est illi subjecta, non invadat, nec ad ullam possessionem ejus accedat, quem ad eum non pertinet, nec constituat presbyteros aut diaconos alteri episcopo subjectos, nisi forte ex consensu et voluntate regionis episcopi. Si quis autem tale aliquid facere tentaverit, irrita sit ejus ordinatio, atque coercetur a synodo. » Et sicut prædecessoris nostri beati Cælestini papæ continent constituta : « Ut sit contentus unusquisque episcopus suæ civitati concessis hominibus, alter in alterius provincia nihil præsumat; » ita et nos beati Petri apostolorum principis, cujus vicem, quamvis immeriti, Dei benignitate gerimus, sumentes auctoritatem, decernimus ut, sicut statutum est, unusquisque episcopus parochias, seu diœceses, juxta limites suæ civitati pertinentes, imperturbate possideat, sub divini judicii obstestatione et anathematis interpositione. »

Dum igitur nos Leo summus pontifex sanctæ adhortationis sermonem claudimus, decretalibus supra nominatis per ordinem ostensis, et relectis, tunc Petrus Aretinæ Ecclesiæ episcopus dixit Cantio episcopo : « Ista tua decretalia et judicata, quæ hic ostendisti, nullam possunt facere jacturam meæ ecclesiæ, neque dispendia; quoniam nos et antecessores nostri monasteria et baptisteria cum eorum oraculis, seu pertinentiis, seu adjacentiis, quæ intra

A fines comitatus Senensis sunt constituta, unde tu frater et coepiscopo, adversus meam ecclesiam quaris, possessa habemus amplius quam quadraginta annos. » Tunc Cantius episcopus ad hæc : « Semper enim, inquit, monasteria et baptisteria, quæ infra fines Senensis territorii sunt, parochiæ nostræ ecclesiæ fuerunt, et sunt. Et chrisma ibi dedimus, et consecrationem fecimus. Presbyteros et diaconos ego et antecessores mei ibi sacravimus, et ecclesias consecravimus. Sed tu, frater, callide et fraudulenter prædicta monasteria, seu baptisteria contra sacrorum canonum instituta usurpasti. » Petrus vero episcopus civitatis Aretii hæc audiens dixit : « Vere ista monasteria, seu baptisteria, quæ intra fines tui territorii sunt, unde adversus nos queritas, a tempore Longobardorum ecclesiæ sancti Donati pervenerunt. Nam judicatum habeo, quod tempore Liuprandi regis Longobardorum a tuis prædecessoribus..... ad meam ecclesiæ utilitatem conjuncta fuerunt. Et præceptam etiam habeo, quod Carolus rex confirmavit in ecclesia Sancti Donati. Sed hic modo præ manibus non habeo : quoniam super hac re altercationem hic habere non arbitrati sumus, inducias et spatium a sacro concilio peto, donec Aretium celeriter petens, assertionis meæ judicatum, atque præceptum, quemadmodum pollicitus sum, in conspectu domini nostri summi pontificis, atque imperatoris piissimi et totius concilii vestrisque partibus..... » Inducias usque ad duodecim dies contulerunt, quatenus unusquisque eorum in prædicto spatio quidquid firmitatis per præceptorum sanctiones, seu decretorum institutiones haberet, deferre, necnon testes idoneos de prædicta ecclesia unusquisque ad indagacionem veritatis secum duceret. Finitis igitur dictis, duodecim diebus Petrus episcopus Aretinæ ecclesiæ, et Cantius episcopus Senensis in præsentia nostri, et imperatoris Ludovici piissimi Augusti personaliter venerunt, et in conspectu eorum episcoporum quorum nomina subter annexa sunt, Joannes archiepiscopus civitatis Ravennæ, Ambrosius episcopus Lucensis ecclesiæ, Oschesis episcopus Pistoriensis, Donatus episcopus Fesulanæ civitatis, Johannes episcopus Pisæ, Andreas episcopus Volaterranensis civitatis, Taceprandus episcopus civitatis Clusi, Otho episcopus Rosellensis, Tanimundus episcopus Suanensis, Petrus episcopus civitatis Orbevetanensis, Joannes episcopus Tuscanensis, Joannes episcopus Centumcellensis, Petrus episcopus Spoletinus, aliique plures. In prædictorum itaque præsentia ambo episcopi, hoc est Cantius episcopus Senensis, et Petrus Aretinæ ecclesiæ, cum sanctionibus præceptorum, atque institutionibus decretorum, idoneis testibus ex utraque parte, ut impetratum fuerat, adhibitis, iterum corona sancti concilii in eadem ecclesia beati principis apostolorum, ubi prius fuerat, residentibus cum nobis in concilio et volentibus tantæ altercationis litigium rectissima lance pensare, et libratum æquitatis trutinino finire; ecce Petrus Aretinæ ecclesiæ decretalis,

atque præcepta, juxta quod promiserat, in manibus A retinens, ex jussu nostro, et Augusti Loduici piissimi Josepho Archicappellano edita sunt ad legendum. Cumque perlecta fuissent in conspectu magni concilii, Loduicus imperator sic in aures totius ecclesie concionatus est : « Et quoniam uniuscujusque rei possessio talis debet esse, ut principium possessionis in se vultum habeat vitium, liquido colligere possumus, dum constat has parochias ecclesiam Aretinam ex tempore Longobardorum tenuisse tantummodo, non sibi sufficere possessionis oppositionem, dum antequam Longobardorum gladius Italiam populando devastaret, Romanis imperatoribus tranquillæ pacis felicitate orbem regentibus, Senensis ecclesia, sicut mos antiquus statuit, easdem parochias rexit, et tenuit. » Tunc omne concilium verum et B probabile laudeque dignissimum imperatorem protulisse acclamabat. Ad hæc Petrus episcopus Aretinus : « Et quoniam imperatoria majestas, et apostolica sublimitas non solum scripturarum, verum et testium jussu in hoc testimonium adhiberi, jubeant illi, sacerdotes testimonii veritatem proferre, qui in eisdem inhabitantes parochiis, incorruptam veritatem, antiquorum relatione hominum per parentelæ gradus insigniter consociantur. »

Tunc nos Leo pontifex universalis papa et Lodovicus imperator jussimus exhiberi sacerdotes, aliosque fideles. Qui subito vocati sunt in conspectu magni concilii. In primis venit Gisulpharianus de plebe sancti Quirici in Ausinora : Aterpalianus, presbyter et monachus, de plebe sancti C Stephani de Cinnano : Gesilarus, archipresbyter sanctæ Mariæ in Pava : Malperianus, presbyter de plebe sanctæ Mariæ de Soleta : Lanfrancus, presbyter de plebe sanctæ Mariæ de Cusona ; Benedictus, archipresbyter de plebe sancti Viti Vitaliano : Agiprandus, archipresbyter de plebe sancti Andreæ Malcino : Leucari, presbyter de plebe sanctæ Mariæ in Sexta ; Aliperus, archipresbyter de plebe sancti Donati de Ziliano ; « Hi sunt mei archipresbyteri de jam dictis plebibus, » dixit Petrus Aretinus episcopus. Tum nos Leo papa jussimus librum Evangeliorum in medio concilio poni, simulque sanctæ crucis vexillum inibi collocari. Atque per hæc sciscitatus sumus : « Audite vos, sacerdotes, quibus reddendi D testimonium facultas a sanctissimo concilio tributa est, in virtute obedientiæ, et sub obtestatione divini judicii vobis præcipimus, ut in continenti nobis de hac re veritatem dicatis. » In primis ergo omnium Gesolfrandus jam dictus archipresbyter ait : « Quoniam nefarium est sub tanta obtestatione jurantem reticere, sacrilegium esse arbitror in conspectu hujus sacri concilii falsum testimonium dicere. Idcirco quod a meis parentibus didici, et ego ipse, cum sim fere nonagenarius, memini, absque falsitatis colore narrabo. Scio namque secundum meorum parentum relationem, Seneusem ecclesiam usque Longobardorum tempora prædictas parochias inconcusse, et absque ullo litigio tenuisse. Sed eorum iniquus gla-

dius cuncta diripiens, subjectasque hominibus terras, multis populis refertas, redegere in solitudinem. Contigit denique ex illius temporis desolatione, invasione callida alter episcopus, alteri parochiæ nefario ausu commorare, et invasam totis viribus detinere. Sic itaque Senensi ecclesie ab Aretina accidisse scimus. Quamlibet Petrus Aretinus episcopus nos huc sui causa duxit, tamen veritatis rationem celare nefas esse credimus ; ita nimium re in ambiguo posita, utrisque ecclesiis parere, alteri quidem ex necessitate, alteri vero ex voluntate, prædictas Parochias meminimus : Senensi quippe ex voluntate, Aretinæ ex necessitate. Constat nos ecclesia Senensiusque hodie reddidisse ecclesie et constitutum servitium, et chrisma ab eadem ecclesia cœpisse, consecrationemque diaconorum et presbyterorum hactenus ab ea sumpsisse. Aretinæ vero ecclesie, armorum viribus concussos, servitium nos coacte exhibere non negamus. Jure igitur apostolica sublimitas et imperatoria majestas nos nostrasque parochias a tali periculo eripiat, et hujus sacri concilii decreta statuatur, ecclesie posthac libere, et inconcusse servire nos oporteat. » Tamen hoc, sicut unum, singillatim unusquisque eorum interrogatus testimonium Gesolfrandi asserebat verissimum. Aripaldus presbyter et monachus de plebe sancti Stephani de Anciano, ut Gesolfrandus ita refert. Et Gelisarius archipresbyter de saltu similiter confessus est. Benedictus archipresbyter sancti Viti similiter dixit. Aliprandus de plebe S. Donati similiter dixit. Aliprandus de plebe sancti Andreæ similiter dixit. Laufridus archipresbyter sanctæ Mariæ de Osona similiter dixit. Laucari archipresbyter de plebe sanctæ Mariæ de Sexta similiter dixit. Omnes itaque, ac si uno ore Senensi ecclesie prædictas parochias pertinent, et rectissimo jure pariter constanter asserebant. Petrus vero hæc audiens, prædictos sacerdotes testimonium ferentes, perjuri reatum incurrisse arguebat. Tunc jubentibus nobis, et piissimo imperatore, et universo concilio, juraverunt, omnes prædicti sacerdotes, quod in testimonium perducti satis vera et probabilia narrarent, et sicut dixerant, se habet veritas.

Tunc nos Leo summus pontifex sic ad Petrum episcopum, et ad omne concilium effati sumus : « Similiter oportet nos, fratres, hujusmodi æquitatis lance pensare, quoniam eorum affectionem, qui testimonio supradicto frater noster Petrus justitiam suam ecclesie adipisci sperabat, Senensis ecclesia triumphum sui certaminis est consecuta. » Ad hæc universum collegium dixit : Liquido patet prænomatas parochias Senensis ecclesie esse, quoniam ejusdem comitatus limitibus pertinere probatam evidenter est, et testium verissimorum assertio clamat, et scripta sanctissimorum pontificum hæc roborant. Jubeat ergo vestra sanctitas, et imperatoria majestas, Senensi ecclesie ea, quæ sua fuere, restituatur : quatenus discordia de medio sublata unusquisque eorum propter hoc, et sicut in omnibus statutum est.

sibi subjectas parochias regat, nec ad vicinam diocesim sui fratris nullatenus accedere præsumat. » Tunc Comeranus episcopus dixit omnibus : « Sunt mihi adhuc testes idonei, quos de mea civitate huc duxi, quibus propositæ altercationis patet ambiguum : qui antiqua relatione nobilium parentum quidquid inde est insigniter noverunt. Ipsi, si introducti fuerint, veritatem nullo modo celabunt. » Tunc ingressus Willeradus bonæ memoriæ Merempridi filius, et Gunteramus filius quondam Sijheradi Ginnonis, qui erant milites regis, et Lamfredus miles prædicti episcopi Aretini. Et Willeradus sub testatione divini nominis a nobis interrogatus, dixit : « Scimus igitur quod prædictæ plebes et monasteria, juxta relationem meorum antiquorum parentum, Senensis ecclesiæ fuerunt. Consignationes, rectorum consecrationes, et presbyterorum ordinationes, episcopus Senensis ecclesiæ ibi fecisse vidimus. Nullum inibi fuisse litigium manifesta res docet, nisi ab ingressu gentis Langobardorum in Italiam. Senensis quippe ecclesia usque ad eorum tempora inconcusse prædictas parochias possederat. » Reliqui vero omnes, cum singillatim interrogati fuissent, testimonium veritatis Villeradum protulisse testati sunt : illi vero una voce testimonium veritatis proferentes, sacrosanctis Evangelis, in medio positis, tactis juraverunt..... prænominatæ parochiæ jam Senensis ecclesiæ sint propriæ, quod ecclesiæ Aretinæ recto jure non pertinent. Hoc sacramento expleto, nos Leo summus pontifex diximus Petro episcopo : « Oportet te, frater Petre, jam nunc tuis tantummodo parochiis contentum esse, et ab illicita præsumptione cessare, et primam de hac inusitata finire, aut si quid ad opponendum potes, quod utile sit, adhibere. Nam nihil vanum, neque superfluum, aut quod a veritate sit alienum, hoc sacrum recipit concilium. » Petrus vero episcopus inquit : Juxta examinationes vestras sanctas litigium rectum pensavit, neque in ambiguo, quod a vobis hic definitum est, pono. Et jam neque aliorum præsentiam hominum, quibus vos magis credere possitis, exhibere valeo, neque aliorum scriptorum decreta, præter quæ a me hic sunt ostensa. »

Ad hæc imperator : « Constat itaque evidenter Petrum episcopum superatum ; quoniam testimoniis eorum, a quibus se salvari putabat, Senensis ecclesia victoriam est consecuta. Justum est, inquit, ut propter hoc sileat, neque amplius hujus rei altercationem adire præsumat. Superfluum est ei, ut cum suæ civitati parochias subjectas retineat, ad alterius episcopi diocesim illum temerario ausu transire. Quapropter volumus ut in hoc sacrum et venerabile concilium ita hujus litis altercationem æquissimo termino includat atque definiat, quatenus futuro tempore ulla possit inter eos scrupolositas renovari. » Tunc imperator, relictis nobiscum missis suis ad istam causam finiendam, id est Joseph archicapellano, Angelberto archiepiscopo, Notingo episcopo, et Adelchesi comite, a concilio discessit. Re-

A mansere autem Cantius cum duodecim sacerdotibus idoneis, quorum non fuerat adhuc in testimonio jusjurandum receptum. Tunc juravit Cantius cum duodecim sacerdotibus, quod in sacramentis supradictorum testium veritas absque ullo dolo versata est. Tunc omne concilium simul clamavit : « Jubeat ergo apostolici culminis sanctitas, ex totius concilii decreto, prædictarum parochiarum, quas temere invasit, Petrum episcopum refutationem Senensi ecclesiæ facere, ac deinceps super hac re penitus silere. » Tunc jubente Apostolico, et legatis imperatoris, ac universo concilio, penitus posuit, et refutavit Petrus episcopus Senensis ecclesiæ parochias supra nominatas, quas illicite, et nefario ausu invaserat. His igitur ita expletis, nos Leo summus pontifex sic dicendo definivimus : « Opportunum itaque valde reor in hujus litigii definitionem auctoritatem nostram accommodare, atque sub anathematis interpositione æquissima ratione finitum litigium hinc inde sopire, ne forte in futuro tempore aliquis, pravitate plenus, quod modo juste et canonice a nobis definitum est audeat violare. Nam firmum et stabile in Senensi manere ecclesia sanctum quidquid per testium indagacionem eidem pertinere est compertum. Si quis igitur adversus hujus nostri privilegii decretum aliquo tempore quilibet violare temptaverit, sive clericus, sive laicus, sive dignitate præditus, sive honoribus decoratus, aut qualibet magna, parvaque persona, sciat se auctoritate Domini nostri Petri Apostolorum principis omnino honore privatum, atque anathematis maranatha vinculis innodatum, et cum Juda proditore Domini nostri Jesu Christi, et Anania et Saffira perpetuo supplicio deputandum. Et quoniam in Dei sumus nomine collecti, Dominus vere inter nos esse creditur, ejus auxilio, quidquid agimus vel definimus, credimus esse fulcitur ; idcirco prædictæ maledictioni se innodat, quisquis violare temptaverit quidquid a nobis est, Deo auxiliante, decretum. »

Leo, Dei gratia, catholicæ et apostolicæ Romanæ Ecclesiæ episcopus, hujus Judicati decretum propria manu roboravi.

Joseph, archicapellanus domini imperatoris, subscripsi.

Joannes, archiepiscopus Ravennæ, subscripsi.

Angelbertus, archiepiscopus Mediolanensis, subscripsi.

Notingus, episcopus Brixienis, subs.

Ambrosius, episcopus Lucensis, sub.

Oschisi, episcopus Pistoriensis, sub.

Donatus, episcopus Fesulanus, sub.

Gerardus, episcopus Florentinus, sub.

Johannes, episcopus Pisæ, sub.

Andreas, Volaterræ episcopus, sub.

Taceprandus, episcopus Clusinus, sub.

Otto, episcopus Rosellensis, sub.

Tanimundus, episcopus Suanensis, sub.

Dominicus, episcopus Centumcellensis, sub.

Petrus, episcopus Orbivetanus, sub.

Joannes, episcopus Tuscanensis, sub.

Petrus, episcopus Spoletanus, sub.

VI.

ECCLESIE CUJUSDAM PRIVILEGIA CONFIRMANTUR ^a.

Scrivendum præcepimus Stephanus scriniario sedis nostræ in mense Septembrio die quinta, indictione quartadecima; datum pridias Kalendas Septembrias per manum Tiberii primicerii S. sedis apostoliæ, Imp. domino nostro piissimo perpetuo Augusto Lothario a Deo coronato magno imperatore, anno tricesimo tertio et post consulatum ejus anno tricesimo tertio sed et Ludovico nobo imp. ejus filio anno....

VII.

^b EXCOMMUNICATIO ANASTASII PRESBYTERI ^c.

Imperantibus dominis nostris, Lothario et Ludovico Augustis, mensis Decembris die decima sexta, indictione 14.

1. Leo episcopus, servus servorum Dei. Anastasius, presbyter cardinis nostri, quem in titulo beati Marcelli ordinavimus, quique secedens ab eo ad alienas parochias absque nostra pontificali scientia demigratus est, quem per missos et litteras nostras vocavimus, et pro quo dominos imperatores supplicati per missos nostros, ut eum ad suam parochiam redire juberent, qui nunc huc nunc illuc latitando in ipsa demigratione per biennium moratus est, et ad duo vocatus concilia nostra minime venit, sed neque inventus est; quia, ut prædiximus, veluti ovis errans extraneis regionibus suadente diabolo occulte inhabitabat, secundum canonica instituta ex Dei omnipotentis et beati Petri apostoli nostraque simul apostolica auctoritate ab hodie sit communione privatus, donec ipse meæ speciali præsentia in canonico judicio fuerit præsentatus, et si non venerit, nunquam communicet ^d.

2. Leo episcopus, servus servorum Dei, omnibus episcopis, presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, et universis clericis cunctoque populo Christiano. Quod bene ac pleniter vobiscum simus, charissimi fratres, scitis. Nunc iterum pro cautela et memoria temporum futurorum dilectioni vestrae cognitum esse volumus quomodo, instigante ac suadente diabolo, Anastasius, presbyter cardinis nostri, quem nos in titulo beati Marcelli ordinavimus, contra statuta patrum provinciam ecclesiamque deserens,

^a Marini 1, papi 14. — Clausula est valde vitiosa.

^b Ex Annalibus Hincmari Rhemensis, apud Pertz, Monumenta Germaniæ historica.

^c Anastasius iste alius est ab Anastasio Bibliothecario, cui Vitæ pontificum Romanorum attribuuntur. Bouq.

^d Post Romanum pontificem in hac excommunicatione consenserunt archiepiscopus Ravennatis et Mediolanensis, alique numero septuaginta quinque. Hincm.

^e Post Romanum pontificem in hoc anathemate consenserunt Joannes, archiepiscopus Ravennatis,

A ecce jam per quinquennii tempus in alienas parochias velut ovis errans discurrit, quem etiam, auctoritate suffulti canonica, apostolicis litteris per tertiam quartamque vicem vocavimus. At ubi redire distulit, duo pro eo episcoporum concilia congregavimus, quorum conventu cum ejus non potuissemus videre vel habere specialem præsentiam, communi eum decreto sancta communione privavimus, volentes siquidem suam per hujus excommunicationis censuram ad gremium sanctæ, a qua discesserat, matris Ecclesiæ personam reducere. Sed apostolica monita sanctique concilii pro nihilo ducens, erroris irretitus caligine, redire nullatenus voluit. Proinde, sicut Ravennæ nobis degentibus de eo in ecclesia beati Vitalis martyris mense Maio, die 29, indictione prima, ore proprio promulgavimus, nunc iterum in ecclesia beati Petri apostoli mense Junio, die 19, indictione superius adnotata, similiter promulgavimus: sit ille a sanctis Patribus et a nobis anathema, et omnes qui ei sive in ejectione, quod absit, aut pontificatus honore adjutorum præstare vel solatium quodcumque voluerint, simili anathemati subjaceant ^e.

3. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Incipit sancta ac veneranda synodus, quæ per Domini gratiam et ejus divinum consilium congregata est in ecclesia beati Petri apostoli, anno scilicet pontificatus sanctissimi ac obangelici et universalis quarti papæ Leonis septimo, atque invictissimorum Lotharii ac Ludovici imperatorum anno imperii quadragesimo secundo ^f, mense Decembris die octavo, indictione 2. In ac siquidem sancta ac venerabili synodo, Domini solatiante gratia nobiliter celebrata, post diversas episcoporum sacerdotumque vel clericorum atque omnium Christianorum pias ac salutiferas admonitiones et exhortationes depositus est juste atque canonice Anastasius, presbyter tituli sancti Marcelli, eo quod contra auctoritatem canonicam propriam parochiam deseruisset per annos scilicet quinque, et in aliena ad usque hodie demoratur, et neque vocatus neque excommunicatus et ad ultimum anathematizatus, sicut de eo in hac synodo veridica pictura demonstrat, ad congregata duo pro eo episcoporum concilia venire noluit; ideo tam a summo pontifice quamque ab universis episcopis tunc synodo præsentibus, videlicet numero sexaginta septem, ob

Nottingus (a) et Sigilfredus (b), episcopi domni imperatoris, et sex episcopi ad prædictum archiepiscopum pertinentes, quorum notitiam non recolimus, et alii tam ex Romana urbe quam ex aliis numero quinquaginta sex, absque presbyteris et diaconibus sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Hincm.

^f Hic anni imperii Lotharii ac Ludovici simul conjunguntur. Anus enim Lotharii 37 cum anno Ludovici 5 conjunctus, reddit annum 42 imperii eorum. Porro istud concilium Romanum in præfatione habitum dicitur: Lotharii ac Ludovici imperatorum anno imperii eorum 5 et 37, mense Decembris, die 5, indict. 2. Bouq.

(a) Episcopus Brixientis Pertz.

(b) Videtur esse Sigisfridus, Regiensis episcopus. lb.

suam stultam audaciam merito, ut prædiximus, A est depositus et sacerdotali honore privatus, anno denique, mense ac die atque indictione ut supra.

VIII.

AD EPISCOPOS BRITANNIÆ.

Docet episcopos simoniacos in concilio judicandos esse : deinde respondet aliis eorum consultationibus.

LEO omnibus reverentissimis confratribus Britannicæ gentis episcopis.

Quanto studio quantaque solertia gregem vobis a Domino commissum paciscitis, divinisque fovetis edulis nobis directa scripta reserantur. Unde non modica exultatione congratulor, et tantarum ambiguitatum indagazione lætificatus, a timore negligentia, qui me illius regionis in infimis deprimebat, quasi a gravi languore relevatus, et utpote sanus, licet omni salute captus, magis animo sospes surrexi quam corpore. Quia cum quosdam laicorum in ecclesiasticis cognoverim curis præpollere, et studioso animo ab illorum respondere vigilantis cogere, nihil aliud vos, qui divinis negotiis et ecclesiasticis sorte venistis, quam credere dormire : nunc divina gratia. hi confratres nostri, videlicet talium, et tales ecclesiarum præsules, ad nos perducti et cogniti, magis securus nunc duro quam antea. Legationem denique communem omnium episcoporum reverentissimorum nobis propositam delinquentes, requiritis de his qui turpissimo lucro columbas in templo Domini vendere non pertimescunt (1, q. 2, *Requiritis de iis*), et sua acta improba temeritate Simonis hæresi conjungunt, utrum possint in ordine pœnitentiam agere, aut tantummodo extra ordinem et sacerdotalem fieri gradum. Quibus nos quidem convictis qui tam detestabile nefas, quod jam multis est damnatum conciliis, peregisse noscuntur, nulla pœnitentia possumus subvenire, et tot spiritualibus patribus obviare : sed in illorum patrum ne sententia convenire omnibus certum sit. Ita tamen ut omnia in conciliis sint episcoporum. Nam nullam damnationem episcoporum esse unquam censemus (1, q. 7, *Nullam damnationem*), nisi aut ante legitimum numerum episcoporum, qui sit per duodecim episcopos, aut certe probata sententia, per septuaginta duos idoneos testes, qui tales sint, qui et accusare possint, et prius ad sacra Christi quatuor Evangelia sacramenta præsentent, quod nil falsum depromant, *sicut nobis beatus Silvester tradidit, et Romana sancta tenere videtur Ecclesia* *. Et si inter eos, quos damnandos esse dixerunt homines, fuerit episcopus, qui suam causam in præsentia Romanæ sedis episcopi petierit audiri, nullus super illum finitivam præsumat dare sententiam : sed omnino eum audiri decernimus. De cætero vero, quod nobis apicibus vestris factum est clarum, quid vel qualiter de ipsis capitulis interrogatis debeam respondere, unde precibus vestris annuere curavimus, et singillatim quod agendum est, sive exposito a sanctis Patribus, sive more antiquitus tradito, curavimus demonstrare.

* Hæc verba deesse in Romana editione, et in ms.

I. Ad quos ecclesiasticus ordo pertineat.

Primo quidem capitulo dietum, cui ecclesiasticus ordo pertineat : quod episcopus et clericis ordinatis pertinere non dubium est. Quod vos ignorare minime credimus, ab ipsis apostolicis viris cognoscitis. Et cum in sacris conciliis ab episcopis promulgatæ sint regulæ et receptæ, quis extra episcopos promulgator canonicarum quiverit esse sententiarum?

II. *Unaqueque parochia episcopi provisione regenda.*

Regenda vero est unaquæque parochia (x, q. 1, *Regenda est unaquæque*) sub provisione ac tuitione episcopi, per sacerdotes vel ceteros clericos, quos ipse cum Dei timore præviderit, cui jure pertinere videbitur, et circumire, ut sibi necessarium visum fuerit, ecclesiastica utilitate cogente.

B III. *Non cogendus presbyter ad sacra concilia eulogias deferre.*

De eulogiis ad sacra concilia deferendis (Dist. 18, *De eulogiis*) nihil invenimus a majoribus terminatum, sed sicut unicuique presbytero placuerit. Nam si constitutum fuerit illo in tempore benedictiones afferri, forsitan minus libenter ad synodos occurrent, et magis venire detrectabunt : quæ ut arbitror non sunt rationabiliter requirendæ, nec ultro delatæ respuendæ.

IV. *Sors nihil aliud quam divinatio et maleficium.*

De experientia autem divinationum vel maleficiorum, scriptum quidem in sacris habemus canonibus, ut ipsa verba ponamus, ita (*Conc. Ancyr.*, can. 23) : Qui divinationes expetunt, et morem gentilium subsequuntur, aut in domos suas hujuscemodi homines introducunt exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi causa, sub regula quinquennii jaceant. Unde ad illorum similitudinem, sortes, quibus cuncta vos in vestris discriminatis judiciis (26, q. 5, *Sortes quibus*), nihil aliud quam quod illi patres damnarunt, divinationes et maleficia esse decernimus. Quamobrem volumus illas omnino damnari, et ultra inter Christianos nolumus rominari, et ut abscondantur, sub anathematis interdicto præcipimus (Ivo, part. ix, cap. 11).

V. *Ut nullus propria cognatione conjugem sibi copulet.*

Ut definitum est a Patribus, nullus de propria cognatione sibi audeat copulare, alioqui anathema sit (Dist. 20, *De libellis*). Unde beati junioris Gregorii D decreta eximie sunt retinenda.

VI. *Per quæ decreta judicare debeant episcopi.*

De libellis et commentariis aliorum non convenit aliquem judicare, et sanctorum conciliorum canones relinquere, vel decretalium regulas, id est quæ habeantur apud nos simul cum illis in canone, et quibus in omnibus ecclesiasticis utimur judiciis, id est Apostolorum, Nicænorum, Ancyranorum, Neocæsariensium, Gangrensiarum, Antiochensium, Laodicensium, Chalcedonensium, Sardicensium, Carthaginensium, Africanensium : et cum illis regulæ præsulorum Romanorum, Silvestri, Siricii, Innocentii, Zosimi, Celestini, Leonis, Gelasii, Hilarii, Symmachi, Sim-

cod. Vaticano observavit Lucas Holstenius

plicii. Isti omnino sunt, per quos iudicant episcopi, et per quos episcopi simul et clerici iudicantur. Nam si tale emerit vel contigerit inusitatum negotium, quod minime posset per istos finire, tunc si illorum, quorum meministis, dicta Hieronymi, Augustini, Isidori, vel cæterorum similiter sanctorum doctorum similium, reperta fuerint, magnanimitè sunt retinenda ac promulganda, vel ad apostolicam sedem referatur de talibus. Quam ob causam luculentius et magna voce pronuntiare non timeo, quia qui illa quæ diximus sanctorum Patrum statuta, quæ apud nos canones prætitulantur, sive ut episcopus, sive clericus, sive laicus, non indifferenter receperit, ipse se convincit, nec catholicam et apostolicam fidem, nec sancta vera Christi evangelia quatuor utiliter et efficaciter et ad effectum suum retinere vel credere.

IX.

AD LUDOVICUM [LOTHARIUM] AUGUSTUM.

Ex Regesto Leonis IV.

^a Igitur cum sæpe adversa a Saracenorum partibus perveniant nuntia, quidam in Romanum Portum clam, furtiveque venturos esse dicebant; pro quo nostrum congregari præcipimus Portum, maritimumque ad litus descendere decrevimus, et egressi sumus Roma.

X.

AD LUDOVICUM IMPERATOREM.

^b Scire vos oportet, quod nunquam ab aliquibus nostros homines sinimus opprimi; sed si necessitas illis incurrerit, præsentialiter vindicamus; quia nostri gregis in omnibus ultores esse debemus et præcipui adiutores.

XI.

AD JOANNEM ARCHIEPISCOPUM.

^c Pro certo scitote, quod nunquam permitimus nostros a vobis lacerari aut opprimi homines atque subjectos, sed si (quod non speramus) hujus nostræ monitionis dicta neglexeritis, et amplius aliquas oppressiones præfatis, vel aliis nostris hominibus feceritis, præsentialiter eos vindicabimus, et omnia vestra eripere curabimus, furibunda crudelique audacia.

XII.

LOTHARIO ET LUDOVICO IMPERATORIBUS ^d.

Lotharium et Ludovicum imperatores Colono diacono ecclesiam Reatinam rogat, Leo ^e ut, inquit, vestra licentia accepta, ibidem consecrare velemus episcopum; sin autem in prædicta ecclesia nolueritis ut præficiatur episcopus, Tusculanam ecclesiam illi vestra serenitas dignetur concedere.

XIII.

AD ANASTASIVM PRESBYTERUM EXCOMMUNICATUM.

Ad concilium illud vocat.

LEO episcopus, servus servorum Dei, ANASTASIO presbytero excommunicato.

^a Ivo, cap. 85.^b Ibid., cap. 84.^c Ibid., cap. 85.^d Gratiani Decret., 1, 63, c. 16, de Reatina ecclesia.^e Et multis modis. Legitur cap. 46, l. b. xi, card. Deusdedit.

Cum spiritualibus te nostris procreatum visceribus noscimus, tua deceptione quotidie ingemiscimus; qui sinu matris tuæ progressus, erroris irretitus caligine alienis, parochiis vel regionibus immorari, contra præcepta Patrum canonumque sanctionem, non dubitas. Revertere igitur, salutisque incedere summopere callem procura, te ne vana spes decipiat, caduceque adulationes subvertant. Sed terrenis mente actibus erigens, ea quæ superna infinitaque permanent, inquietabili intuitu anhelare memento. Quia salutem semper tuæ cupimus animæ corporisque videre: et ne te diabolicæ insidiæ concludant, omnipotentis Domini semper clementiam exoramus. Præterea apostolicis tibi præcipimus litteris; jam quinquennii tempus huc illicque latitans velut anguis discurrens, ad concilium, quod quinto decimo congregaturi sumus die Novembris, expectatæ futuræ secundæ mensis indictione [mensis exp. F. secundæ indictionis], præsentare te omni deposita occasione procures: ut causam tuam in venerabili cœtu sanctæ valeamus congregationis subtili ventilare intuitu, et humanius tuam conversionem tractare. Si autem neglexeris quod præcipimus, ampliori te vinculo innodamus. Nam e multimodis te reprehendimus, ac reprehensibilem iudicamus; quia ad duo pro te congregata concilia occurrere distulisti; sicut hi præsentes Nicolaus, Petronacius, atque Joannes venerabiles episcopi nostri, per quos te nunc auctoritate canonica jussimus evocare, ore proprio indicabunt. Si autem constituto tempore ad prædictum concilium venire neglexeris, sub excommunicatione atque anathemate te modis omnibus decernimus esse mansurum.

XIV.

EPISCOPIS BRITANNIÆ ^f.

Fragmentum.

Non cogantur presbyteri ad sacra concilia eulogias deferre.

De eulogiis ad sacra concilia deferendis nihil invenimus a majoribus terminatum: sed sicut unicuique presbytero placuerit. Nam si constitutum fuerit illo in tempore benedictiones afferri, forsitan minus libenter ad synodos occurrent, et magis venire obtrectabunt. Quæ ut arbitror non sunt rationabiliter quærendæ nec ultro delatæ respueudæ.

XV.

AD LOTHARIUM AUGUSTUM.

Fragmentum.

^g Habetis de hoc apud Deum retributionem non modicam si antiquæ legis dogmata minime observantes vestra imperiali censura pro viribus castigatis, atque corrigitis. Item. Vestram flagitamus clementiam ut sicut hactenus Romana lex viguit absque universis procellis, et pro nullius personâ

^f Pith. De eulogiis. — Vide Paulin. ad Severum, et Centuriat. T. IX, p. 407. Habetur hæc epistola Romæ manuscripta.^g Ivo, part. iv cap. 181. Affert hoc etiam dist. 11, cap. Vestram:

hominis reminiscitur esse corrupta, ita nunc A suum robur propriumque vigorem obtineat.

XVI.

AD LOTHARIUM AUGUSTUM ^a.

Fragmentum.

De capitalis vel præceptis imperialibus vestris, vestrorumque pontificum prædecessorum irrefragabiliter custodiendis et conservandis, quanto valuimus et valemus, Christo propitio, et nunc et in ævum nos conservaturos modis omnibus profitemur. Et si fortasse quilibet vobis aliter dixerit vel dicturus sit, sciatis eum pro certo mendacem.

XVII.

AD CAROLUM CALVUM ^b.

Fragmentum.

Si fortassis, quod non credimus, apud vos inutiles B judicamur, Ecclesia tamen, cui præsidemus, non inutilis, sed caput principiumque omnium merito simul ab omnibus vocatur.

XVIII.

AD CAROLUM CALVUM ^c.

Fragmentum.

Contra sanctorum Patrum censuras videtur existere si sæcularis vel laicus presbyteros ab ecclesiis, in quibus tempore ordinationis eorum nominati vel introducti fuerint, videtur [Al., nitetur] expellere.

XIX.

AD VIDONEM COMITEM.

Fragmentum.

^d Valde indignum est, futuris gentibus etiam C contrarium, tam gloriosam legem, quam multi retro custodierunt imperatores, nunc suam vini perdere, ac injuste damnari.

XX.

COLORODO ARCHIEPISCOPO ET BERTUSO.

* Ideo permittente Deo pastores hominum sumus effecti, ut quod Patres nostri sive in sanctis canonicis, sive in mundanis legibus affixere, exequere minime debeamus. Contra eorum quippe saluberrima agimus instituta, si quæ ipsi divino statuerunt consilio, intacta non servamus.

XXI.

AD PRUDENTIUM EPISCOPUM TRICASSINUM.

Ut monasterium ab Adremaro constructum consecret.

^f Leo episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo et sanctissimo Prudentio Tricassinæ sedis episcopo salutem.

Cognoscat prudentia sanctitatis tuæ, qualiter hic religiosus monachus, Adreinarus nomine, cum monachis suis, cum summa devotione, ad laudem et gloriam sanctæ Trinitatis, et remedium animæ suæ suorumque omnium, in honorem beati Petri apostoli

^a Gratiani Decret., dist. 10, c. 9.

^b Ivonis Decret., dist. 5, c. 11; Gratiani Decret., c. 16, qu. 6, cap. Si fortassis.

^c Gratiani Decret., xvi qu. 7, c. 29; (Ivonis Decr., III, c. 102), Contra sanctorum.

^d Ivo, ibid. cap. 182.

^e 25, q. 1, cap. Ideo permittente. Ivo, part. IV,

lorum principis, seu et sancti Leonis ejusdem vicarii papæ, monasterium desiderat consecrare, et situm ac structuram ejus sancti cœnobii in rebus juris jam dicti beati Petri apostoli, quæ ejus vere sunt, fundare ac constituere, quæ res prædictæ Guidoni gloriosissimo comiti per præceptum pontificale donatæ sunt. Quam ob causam jubemus ac hortamur sanctitatem tuam, ut quando ab illius prædicti monachi fueris humillitate postulatus, illuc accedere debeas, et loco, quem vobis significaverit, ipsas illic reliquias supra nominatorum sanctorum, quas a nobis accepit, eo tenore et conditione recondas atque consecres, ut semper et perpetualiter sub jure ac potestate sanctæ nostræ Romanæ ecclesiæ jam fatum monasterium consistat atque permaneat. Sanctitatem tuam B omnipotens Deus incolumem custodiat, frater. Bene vale.

XXII.

AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM ^e.

Cur synodi Suevionensis confirmationem differat.

Causas pro quibus hoc usque ad tempus suspendimus, charitati vestræ dicemus. Prima igitur hæc est, quia sicut ab episcopis prænominata synodus utiliter ventilata, sive sopita est; ita per aliquot ex eis, ut dubitatio foret radicitus evulsa, statuta vestræ synodi destinare debuistis. Alia autem juxta votum vestri desiderii id nos perficere minime permisit, eo quod legati sedis apostolicæ præsentibus ibidem non fuerunt: neque imperialis epistola nobis talis est præsentata, quæ hoc quod expetendum misistis; specialiter indicare potuisset. Quarta scilicet causa hæc est, quia hi quos depositos charitas vestra auctoritate synodi fore affirmat, per proprias litteras sedem apostolicam appellarunt, et volunt iterum nostra se apostolica audiri præsentia: et tunc si culpabiles inventi fuerint, non se abnuunt canonicam sustinere censuram.

XXIII.

AD HINCMARUM EUMDEM ^h.

De eadem synodo duobus legatis demandatum scribit.

Sed ad vestras petitiones exsequendas et obtinendas Petrum venerabilem, et dilectissimum nobis, Spoletanum episcopum, viva voce nostræ vice executorem instruximus, et alium Petrum venerabilem æque et amantissimum, episcopum D Aretinum, litteris commonuimus, et alios fideles vestros atque nostros similiter inde monuimus, et reliqua.

XXIV.

AD NOMENOJUM ⁱ DUCEM BRITANNIÆ

Ut Gislardum invasorem sedis Namneticæ defensare desinat.

Non furem et latronem (7, q. 1, Ne furem), qualcum Gislardum sentimus esse in Namnetica sede, qui

cap. 136.

^f Apud Mansi, Conc. gener., tom. XIV.

^g Ex Hincmari epistola ad Nicolauum.

^h Ex eadem epistola.

ⁱ Mendose apud Gratianum, VII, q. 1, in titulo capituli Vernoni, scriptum est, pro Nomenojo, in hunc modum: Item Leo IV Vernoni duci Britannicæ.

viventis, quod non licuit, locum non timuit usur-
pare, pro cujuscunque muneris donis ultra debes
defensare.

XXV.

AD EBRUINUM ET ADELFRÉDUM EPISCOPOS ^a.

Fragmentum.

Quia præsulatus nostri (quod bene nostis) magiste-
rium non solum de sacerdotum, verum etiam de
sæcularium utilitatibus debet esse sollicitum, pro-
pterea fraternitatem vestram scire volumus hunc
præsentem presbyterum ad sedem apostolicam ve-
nisse, nobisque violentiam et excommunicationem
suam per ordinem retulisse; quod etiam sine justo
legis tramite illi sua fuisset ablata ecclesia, similiter
indicavit: quam alius dato munere sacerdos zelo
ductus invidiæ usurpare præsumpsit. Inde parentes
ejus magno dolore compulsi presbyterum illum,
qui suam tenebat ecclesiam, mox comprehenderunt,
et ei oculos eruerunt. Tamen ipse sæpe dictus sacer-
dos dicit quod absque sua voluntate et sine ejus
consilio hoc sit peractum. Quod si ita est, ut ipse
nobis suo ore testatus est, vobis magnopere provi-
dendum est, ut, si canonice ipse excommunicatus
non est, canonica super eum fiat remissio.

XXVI.

AD JUDICEM SARDINIÆ.

^b Nec mos, nec noviter introducta consuetudo
nostræ Ecclesiæ prædecessoribusque nostris fuit
contra sanctorum canonum nova, vel inusitata præ-
sumere. Quamobrem nos devotius volentes vestras
petitiones suscipere, si in his nos sanctorum Patrum
censura juvaret, sed ideo quia synodice paginæ
in hoc favere non videntur, nos tantam novitatem
præsumere non possumus, et ab illo rectissimo tra-
mite deviare.

XXVII.

AD JUDICEM SARDINIÆ

^c Celsitudinem vestram duximus obsecrandam,
ut nobis quantos tua præviderit magnificentia ar-
matis sive pueros, sive adultos, ac juvenes cum
armis suis mandare dignemini, qui nobis quotidiana
jussa possint explere.

^a Gratiani Decret., II, c. 1, quæst. 4.^b Ivo, part. IV, cap. 196.^c Ibid., cap. 86.^d Gratiani Decret., c. 21, qu. 1, c. 5, *Qui plures*^e Gratiani Decret., III, dist. 3, c. 11, *De esu car-
nium*.

XXVIII.

DE EO QUI PLURES ECCLESIAS RETINET ^d.

Fragmentum.

Qui plures ecclesias retinet, unam quidem titu-
latam. aiiam vero sub commendatione retinere de-
bet.

XXIX.

DE ESU CARNIUM ^e.

Fragmentum.

Ut a cœnæ termino, quæ sit in principio noctis
quartæ feriæ, quæ lucescit in quarta feria, usque ad
diluculum quintæ feriæ et similiter a cœna noctis
sextæ feriæ, quæ lucescit in sexta feria, jejunatio
usque ad Sabbati lucem proteadatur.

XXX.

AD LUDOVICAM AUGUSTAM ^f.

Fragmentum.

Nos si incompetenter aliquid egimus, et in subdi-
tis justæ legis tramitem non conservavimus, vestro
ac missorum vestrorum cuncta volumus emendare
judicio; inde imploramus ut tales ad hæc quæ dixi-
mus perquirenda missos in his partibus dirigatis,
qui Deum per omnia timeant et cuncta, quemadmo-
dum si vestra præsens fuisset imperialis gloria, dili-
genter exquirant; et non tantum hæc sola quæ su-
perius diximus, quærimus, exagitent, sed sive mi-
nora, sive majora illis sint de nobis iudicata nego-
tia, ita ut examussim eorum cuncta legitimo termi-
nentur examine, quatenus in posterum nihil sit
^g quod ex eis indiscussum vel indiffinitum rema-
neat.

XXXI.

LOTHARIO ET LUDOVICO IMPERATORIBUS ^g.

Fragmentum.

Inter nos et vos pacti serie statutum est et con-
firmatum quod electio et consecratio futuri Romani
pontificis non nisi juste et canonice fieri debeat.

XXXII.

^h Omnes canonum sponte violatores, in omnibus
authenticis conciliis anathematizati sunt.

XXXIII.

Ex registro Leonis papæ IV.

ⁱ De decimis justo ordine non tantum nobis, sed
majoribus visum est, plebibus tantum, ubi sacrosan-
cta dantur baptismata, dari debere.

^d ^f Gratiani Decret., dist. 1, c. 2, qu. 7; Ivonis
Decret., V, c. 22, *Nos si incompetenter*.^e Ivonis Decret., V, c. 14; Gratiani Decret., I,
dist. 63, c. 31; *Inter nos et*.^g Ex Suppl. Mansi, tom. I, pag. 908.^h Affert ex Leone IV Gerhous in Dial. vulg. a P.
Pez Anecd. tom. II, part. II, pag. 482.